

SEURAMME KYMMENES KUNNIAJASEN

**KENRAALILUUTNANTTI,
MANNERHEIM-RISTINRITARI
ILMARI ARMAS-EINO MARTOLA**

Vuosikokouksessaan 7. 4. 1975 Suomen Sotatieteellinen Seura kutsui kenraaliluutnantti Ilmari Armas-Eino Martolan kunniajäsenekseen. Kutsu osui suomalaisen upseerikoulutuksen alkamisen, Lockstedtin Pfadfinderkurssin 60-vuotispäivän aikoihin ja palautti sellaisena jäsenistömme mieliin jääkäreiden ratkaisevan merkityksen itenäistymistaistelussamme sekä puolustusvoimiemme rakennus- ja kehittämistyössä. Mutta kohdistuen nimenomaisesti kenraali Martolaan henkilökohtaisesti se oli kiitoksen ja kunnioituksen osoitus yhtäjaksoisesti kuuden vuosikymmenen aikana tehdystä mitä moninaisimmasta tuloksetkaasta työstä Isänmaan ja ihmiskunnan hyväksi sodassa ja rauhassa.

Kenraali Martolan virkauraa luonnehtii varsinkin alkuaikoina tietty taustalla vaikuttavuus. Asianomaisen henkilökohtainen panos tulee vasta vähitellen virkavastuun ja tehtävien ulottuvuuden myötä julki. Johtuneeko tämä asianomaisen luonteesta, aidosta yleisesikuntaupseeriolemuksesta "olla enemmän kuin näyttää", vai siitä että hänen tehtävänsä ovat olleet aina viime sotiin saakka enemmän valmistelijan kuin toteuttajan. Näin voidaan kysyä. Vastauksen saa jo noiden tehtävien lähes vain luettelomaisella tarkastelulla.

Suoritettuaan itsenäisen Suomen armeijan ensimmäisenä upseerina sotakorkeakoulun Ranskassa ja saatuaan yleisesikuntaupseeriarvon jo

syksyllä 1921 kapteeni (6. 12. 21 majuri) Martola tuli Yleisesikunnan operatiivisen toimiston päälliköksi ja pian puolustusrevision jäseneksi. Suunnittelutehtävät monipuolistuivat, kun hänet määrättiin suomalaista sotakorkeakoulua valmistelevan toimikunnan jäseneksi. Ollen samalla toimikunnan sihteeri juuri hän laati sen muistion, jonka mukaan korkein sotilasopetuksemme alkoi vuoden 1924 lopulla.

Majuri Martola sai tehtäväkseen myös muistioon kiteyttämiensä ajatusten toteuttamisen — tosin taustalla ollen, nimittäin SKK:n johtajan apulaisena. Asiain oikean laidan ilmaisi korkeakoulun vt johtajana toiminut tykistönkenraali V P Nenonen tämän kirjoittajalle 25 vuotta myöhemmin todistamalla: "Minähän olin siinä vain kuvana. Majuri Martola ne asiat hoiti." Meidän onkin syytä todeta, että uudella kunniajäsenellämme on mitä keskeisin asema oman sotakorkeakoulutuksemme aloittamisessa ja näin suomalaisen yleisesikuntaupseerikoulutuksen suunnan viitoittamisessa.

Tässä tehtävässä everstiluutnantti Martola ennätti olla vain kaksi vuotta, kun hänelle uskottiin uusi, entistä laajempi suunnittelutyö, YE:n Liikekannallepano-osaston päällikkyyys. Kokemusten kartuttaminen komentajan tehtävissä Savon Jääkärirykmentissä ja -prikaatissa katkaisi esikuntapalvelun vain puoleksitoista vuodeksi, kunnes kesällä 1928 tuli kutsu uuteen tehtävään, sotilasasiamieheksi Pariisiin ja Brysseliin. Jo tätä ennen evl Martolan kielitaitoa ja asiantuntemusta oli käytetty hyväksi Kansainliiton tehtävissä, mutta nyt alkoi kunniajäsenellemme ensimmäinen "kansainvälinen toimikausi", kun hän aina vuoteen 1934 saakka osallistui maansa edustajana eri aseistariisunta-, ilmaliiikenne- ja Punaisen Ristin konferensseihin.

Kotimaahan YE:n Ulkomaanosaston päälliköksi eversti Martola siirrettiin kuitenkin jo v. 1931 miltä paikalta hänet kutsuttiin keväällä 1933 Suojeluskuntain Yliesikunnan esikuntapäälliköksi. Eversti Martola oli nyt — puolustusvoimien juuri aluejärjestöorganisaatioon siirtymässä — mitä keskeisimmällä paikalla, ja paikalla, jolla hän sai olla vaikuttamassa yhtäjaksoisesti Talvisodan keskivaiheille saakka.

Puolustusvoimissamme on useinkin suojelukuntajärjestötyö katsottu upseerille vähän niinkuin toiminnaksi valtavirran sivussa. Käsitykseni mukaan tämä työ — nimenomaisesti työ avainasemissa — on ollut mitä keskeisintä koko henkisen ja aineellisen puolustusvalmiutemme luomisessa. Suojeluskuntain Yliesikunnan esikuntapäällikkö oli juuri se henkinen voima, joka taustalla vaikuttavana oli ohjaamassa sk-järjestöä aluejärjestön aktiiviseksi osaksi ja sen sotaväen suhteita todelliseksi yhteistoimintasuhteiksi. A-E Martolan henkiset ominaisuudet antoivat hänelle taitoa ja voimaa onnistua tässä tehtävässä, missä hänen henkilökohtainen panoksensa oli sitäkin vaikuttavampi, kun hän — vasta 37-vuotias sotilas ja kaksi vuotta vanha eversti — joutui toimi-

maan runsaan vuoden myös sk-järjestön ylipäällikön tehtävissä. Kenraali Martolan monet myöhemmät ja "näkyvämmät" tehtävät ovat ehkä painaneet hänen kaikkiaan 9 vuotta kestäneen Suojeluskuntain yli-esikunnan ja Kotijoukkojen esikunnan esikuntapäällikkyytensä varjoon. Kyseessä on kuitenkin maanpuolustuksemme kehittämisessä jo sellaisenaan mitä ansiokkain elämäntyö.

Talvisodan ollessa kriittisimmillään Ylipäällikkö uskoi kenraali Martolalle divisioonan. Väli rauhan ajan — jälleen vaativan uudelleenorganisointivaiheen — ja aina kevääseen 1942 hän johti Kotijoukkoja niiden esikuntapäällikkönä kunnes sai jälleen divisioonan Karjalan kannaksella. Esikunnissa ja kansainvälisissä kongresseissa tunnettu kenraali osoittautui määrätietoisen selkeäotteiseksi rintamankomentajaksi, jolle sodan vaikeassa ratkaisuvaiheessa uskottiin armeijakunta Laatokan Karjalassa. Tässä tehtävässä hän ansioitui Mannerheim-ristin ritarin tunnustukseen.

Sota loppui, ja armeijakunnan komentaja rintamalta kutsuttiin valtakunnan hallitukseen toiseksi ulkoasiainministeriksi maan poliittisen tilanteen ollessa mitä moninaisimpien tuntemattomien tekijäin sumentamana. Marraskuun lopulla tilanne oli jo vakaampi. Hallitusta vaihdettiin ja siitä vapautunut ulkoasiainministeri Martola nimitettiin Uudenmaan läänin maaherraksi, vaativaan hallintovirkaan levottomina sodan jälkivuosina.

Levottomuuteen kuului myös uusien miesten etsintä. Heidän tieltään tuli entisten monessa kovassa koeteltujen väistyä, ja niin maaherra A-E Martola kesäkuussa 1946 vapautettiin virasta "yleisen edun takia".

Kahta vuotta myöhemmin eduskunnan perustuslakivaliokunta katsoi kertomuksessaan, ettei vapauttaminen "ole ollut riittävän perusteltua". Kenraali Martola oli kuitenkin jo kiinnittynyt uuteen tehtävään maan talouselämän palveluksessa, jolla alalla hän toimi päätoimisesti vuoteen 1963 viimeiset vuodet Paperikonktorin toimitusjohtajana, minkä lisäksi hän on ollut useiden muiden liike-elämän johto-organisaatioiden hallituksissa aina näihin päiviin saakka.

Siviilit tehtävistään hän oli kuitenkin vuosina 1956—58 kahteen otteeseen kutsuttuna Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerin sotilalliseksi neuvonantajaksi ja vakinaisista tehtävistään 70 vuotta täytettyään ja eläkkeelle siirtyneenä hän otti vastaan vielä hyvin arkaluontoisen kansainvälisen tehtävän, YK:n Kyproksen rauhanturvajoukkojen päällikkyyden vuosiksi 1966—1969.

Nämä kansainväliset tehtävät toivat kenraali Martolan nimen lopultakin kaikkien tietoisuuteen. Hänestä tuli todella näkyvä kenraali. Siksi pä hänen varsin merkittäviä ansioitaan edustavissa luottamus-tehtävissä ei aina muistetaakaan. Nämä ulottuvat monille yhteis-

elämämme aloille, kuten urheilurintamalle Suomen järjestämien vuoden 1952 olympiakisojen johtajaksi tai keskinäinen auttamisen kentälle Suomen Punaisen Ristin puheenjohtajaksi 1951—1971 ja Kaatuneiden Omaisten Liiton johtoon vuodesta 1946.

Myös oman ammattikuntamme piirissä kenraali Martolan nauttima luottamus on ollut pitkäaikainen. Jo 1920-luvulla hän oli virkamiehenä useiden eri toimikuntien, kuten rannikon puolustusta, maailmailun kehittämistä ja laivaston rakennusohjelmaa suunnittelevien toimikuntien kuin myös kenttä- ja jalkaväkihjesääntötoimikuntien jäsen. Jääkäriliiton johtoon hän on kuulunut vv. 1934—49 ja uudelleen vuodesta 1964 alkaen, nykyisin puheenjohtajana, missä asemassa hän oli myös Jalkaväen säätiössä ajan 1956—73.

Kun katselee v. 1915 Saksaan jääkäriksi lähteneen teologiaa opiskelleen ylioppilaan Armas-Eino Martolan elämän seuraavia kuutta vuosikymmentä, joutuu hämmästyksellä ja kunnioituksella toteamaan, miten tavattoman monelle alalle hän on joutunut omistautumaan ja kaikkialla hän on joutunut vastuunalaisille paikoille usein varsin vaikeissa oloissa. Sotilaana hän on antanut palveluvuosistaan useimmat suunnittelutehtäviin, mutta on komentajan paikalle temmattuna ollut heti taattu toteuttaja. Julkisessa hallinnossa ja kansainvälisissä erikoistehtävissä hän on menestyksellisesti sopeutunut aina uusiin tehtäviin samoin kuin maan talouselämän palveluksessa. Hänen monipuolisia lahjojaan on käytetty niin ruumiin kulttuurin kehittämisen kuin aineellisen hädän lievittämisenkin hyväksi.

Suomen yleisesikuntaupseeristo tuntee kenraali Martolaa kohtaan erikoista kiitollisuutta hänen panoksestaan sotakorkeakoulutuksemme käynnistäjänä. Omassa toiminnassaan hän on mitä täydellisimmin toteuttanut yleisesikuntaupseereille asetettavia korkeita vaatimuksia, olla valmis palvelemaan isänmaataan mitä erilaatuisimmissa tehtävissä aina tehtäväänsä syventyen mutta itsensä unohtaen: »viel leisten, wenig hervortreten, mehr sein als scheinen».

K J Mikola